

İLK ADAM

ÇEVİRİ: TAHSİN YÜCEL

ALBERT
CAMUS

12. BASKI

can
modern

ALBERT CAMUS
İLK ADAM

Can Modern

İlk Adam, Albert Camus

Fransızca aslından çeviren: Tahsin Yücel

Le premier homme

© 1994, Éditions Gallimard, Paris

© 1994, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1994

12. basım: Ocak 2021, İstanbul

Bu kitabın 12. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8

Yenibosna-Bahçelievler, İstanbul

Sertifika No: 44066

ISBN 978-975-07-2562-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750725623

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ALBERT CAMUS

İLK ADAM

ROMAN

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Tahsin Yücel

♥can

Albert Camus'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yabancı, 1981

Yolculuk Günlükleri, 1991

Mutlu Ölüm, 1992

Tersi ve Yüzü, 1992

Yaz, 1994

Başkaldıran İnsan, 1994

Sürgün ve Krallık, 1996

Düşüş, 1997

Düğün / Bir Alman Dosta Mektuplar, 1997

Sisifos Söyleni, 1997

Veba, 1998

Asturya'da İsyân / Bütün Oyunları 1, 2015

Caligula / Bütün Oyunları 2, 2015

Yanlışlık / Bütün Oyunları 3, 2015

Sıkıyönetim / Bütün Oyunları 4, 2015

Adiller / Bütün Oyunları 5, 2015

ALBERT CAMUS, 1913 yılında, Cezayir’de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi’nde sürdürdüğü felsefe öğrenimini sağlık nedenleriyle yarıda bıraktı. 1938’de Paris’e gitti, ilk yapıtları *Tersi ve Yüzü* ve *Düğün* bu dönemde yayımlandı. Edebiyat dünyasına asıl girişini, 1942’de yayımlanan *Yabancı* adlı romanı ve *Sisifos Söyleni* başlıklı felsefi denemesiyle yaptı. Birbirini tamamlayan bu iki yapıtta, varoluşçu izler taşıyan “saçma” felsefesini geliştirdi. *Başkaldıran İnsan, Yaz, Sürgün ve Krallık* isimli eserleriyle hem edebiyat hem de düşünce alanlarında yetkinliğini kanıtladı. *Mutlu Ölüm* ve *İlk Adam* adlı romanları ölümünden sonra yayımlandı. 1957’de Nobel Edebiyat Ödülü’ne değer görülen ve bugün XX. yüzyıl edebiyat ve düşünce dünyasının en önemli adlarından biri kabul edilen Albert Camus, 1960 yılında bir araba kazasında yaşamını yitirdi.

TAHSİN YÜCEL, 1933’te doğdu. Galatasaray Lisesi ve İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi. Öğrencilik yıllarında Varlık Yayınları’nda çevirmen ve daha sonra yazı işleri müdürlüğü yaptı. Mezun olduğu bölümden 2000 yılında profesör olarak emekliye ayrıldı. Öykü derlemeleri, romanları, bilimsel araştırmaları ve kurumsal yazılarının yanı sıra Balzac, Flaubert, Daudet, Gide, Simenon, Colette, Jean Giraudoux, Proust, Camus, Sartre, Malraux, Saint-Exupéry gibi yazarların eserlerini dilimize kazandıran Yücel, 1984 yılında Azra Erhat Çeviri Üstün Hizmet Ödülü’ne değer görüldü, 1997’de Fransız hükümeti tarafından Palmes Académiques Nişanı, Commandeur derecesi verildi. 2016 yılında aramızdan ayrıldı.

İçindekiler

Sunuş	11
Yayıncının açıklaması	17
I. Babayı arayış	
Saint-Brieuc	34
3. Saint-Brieuc ve Malan (J.G.)	41
4. Çocuğun oyunları	48
5. Baba. Ölümü. Savaş. Saldırı	63
6. Aile	82
Etienne	98
6. Okul	129
7. Mondovi: yerleşim ve baba	162
II. Oğul ya da İlk Adam	
1. Lise	181
Kümes ve tavuğun kesilmesi	204
Perşembeler ve tatiller	210
2. Kendine de karanlık	243
Ekler	
Yaprak I	253
Yaprak II	255

Yaprak III	257
Yaprak IV	258
Yaprak V	259
İlk Adam (notlar ve taslaklar)	261
İki mektup	303

Sunuş

Albert Camus, *İlk Adam* üzerinde çalıştığı sıralarda, notları arasına, “Kitap bitmemiş olmalı,” diye yazıyor, bitmemişlik konusunda bir de örnek veriyordu: “Ve kendisini Fransa’ya getiren vapurda...” Koca bir romanı askıda bırakan bir yarım tümce! 4 Ocak 1960’ta korkunç bir araba kazası yaşamına son verirken yanında taşıdığı romanını da “bitmemiş” durumda bıraktı. Üstelik, düşündüğünden çok daha “bitmemiş” durumda. Öyle ya, bitirilmiş yapıtlarına bakılarak bir yargıya varılabiliyse, Camus’nün aradığı bitmemişlik böyle bir bitmemişlik olmazdı. Her şey söylenecek ama, yapıt bitmemiş bir tümceyle bitirilerek, örneğin Gide’in *Kalpazanlar*’ının ya da kendi yapıtı *Düşüş*’ün sonunda olduğu gibi, biçimsel bir bitmemişlik, bir açıklık izlenimi yaratılacaktı. Oysa, beklenmedik ölüm, *İlk Adam*’ı bir “açık yapıt” a dönüştürüyor. Her anlatı gibi onun da bir sonu var, ama bunu kesin bir son olarak düşünemiyorsunuz, düşünseniz bile, başka herhangi bir sondan daha geçerli olduğunu kesinlemeyi göze alamıyorsunuz.

Gene de hele bir arada düşünüldükleri zaman, “açık yapıt” kavramının da, “bitmemiş yapıt” kavramının da görel niteliğini vurgulamak gerekir. *İlk Adam*, Camus’nün ölümünden hemen sonra, bitmiş bir yapıt diye sunulabilir, okur da, başarılı ya da başarısız, ama bitmiş bir yapıt olarak değerlendirebilirdi: Yazarları ya da yayımcılarınca “bitmiş” diye sunulan, ama çok daha “bitmemiş” yapıtlar vardır. Aynı okur, aynı biçimde, “kapalı”, yani başı sonu belli bir anlatı olarak da değerlendirebilirdi *İlk Adam*’ı: Ne de olsa, *İlk Adam* da her anlatı gibi belir-

li bir süre içinde, belirli bir çevrede, belirli insanların öyküsünü anlatıyordu; başı da, sonu da vardı. Öyle anlaşılıyor ki, tam otuz dört yıl süresince, Camus'nün kalıtçıları ve dostlarını bu yapıtı okur önüne çıkarmaktan alıkoyan da bu olmuştur: "Hızlı bir yazıyla, kalemin akışınca yazılmış", yazıldıktan sonra da hiç mi hiç üzerinde çalışılmamıştı, ama onlar, haklı olarak, "sonuçlanmış" bir yapıt gibi algılanır diye korkuyorlardı. Doğrusunu söylemek gerekirse, yapıtın özyaşamöyküsel niteliği de bu olasılığı güçlendirmekteydi. Kısacası, "açıklık", hatta "bitmemişlik" *İlk Adam*'ın içkin nitelikleri değil: Anlatının başına konulan "Yayıncının açıklaması", özellikle de arkasına konulmuş "Ekler" kazandırmakta ona bu nitelikleri, yapılmış olanla yapılmak istenen, daha doğrusu yapılmak istenenler arasındaki uzaklık, daha doğrusu uzaklıklar kazandırmakta.

Ne olursa olsun, gerek elimizdeki bölümler, gerek taslaklar ve notlar, Albert Camus'nün *İlk Adam*'ın amacı, kapsamı, yapısı ve erimi konusunda kesin bir karara varmamış olduğunu gösteriyor bize. Bu da elimizdeki anlatının aynı zamanda birkaç "olası" romanın kaynağını oluşturduğunu kanıtıyor.

İsterseniz, bu olası romanların başlıcalarını ana çizgileriyle belirlemeye çalışalım:

1. *Bir aile romanı*. Camus, notlarının bir yerinde, "Bu yoksul aileyi yoksulların yazgısından, iz bırakmadan tarihten silmek olan yazgısından kurtarmak" istediğini vurgular, bir başka yerinde, "Burada aynı kanla ve tüm farklılıklarla bağlı bir çiftin öyküsünü yazmak istiyorum," diyerek özellikle "anne" ile "oğul" ilişkisi üzerinde yoğunlaşan bir aile romanına varmak istediğini sezdirir; bir başka yerinde de, "Kısaca sevdiğimden söz edeceğim, yalnız bundan," diye kesip atarken, romanın sınırlarını genişletir gibi görünürse de çocukluk ve gençlik döneminin insanların yüreğinde nasıl bir yer tuttuğunu bildiğimiz için, gene aynı çevrede kalacağını düşünürüz. Doğrusunu söylemek gerekirse, elimizdeki bölümler de destekler bu varsayımı: *İlk Adam*, birtakım değişikliklere karşın, öncelikle bir özyaşamöyküsüdür, bir yandan ailenin (annenin, büyükannenin, kardeşin, dayının, akrabaların), bir yandan romanın baş kişisi ve gizli anlatıcısı Jacques'ın yaşamının bir başka ortamını oluşturan sokağı, okulu, öğretmenleri ve arkadaşları kapsar.

2. *Bir yetişim romanı*. Anlatı, elimizdeki biçimiyle, daha

çok Jacques'ın çocukluk ve ilköğrenlik dönemini yansıtır. Ancak, bu dönemlerin bize sonradan, kırkına ulaşmış kahramanın anımsadığı biçimiyle yansıdığını bildiğimiz gibi, aynı kahramanın başka serüvenlerini de biliriz: En azından notların gösterdiği kadarıyla, başarılı bir insan olmuştur, Fransa'da Direniş'e katılmıştır, çok kadınlarla düşüp kalkmıştır vb. Ama, gene notların gösterdiği kadarıyla, romanın olası sonlarının büyük çoğunluğu annenin yanına dönüş ve anneye açılma biçiminde belirdiğine, yani, çoğu halk masallarında gördüğümüz gibi, tüm öykü dairesel bir yolculuk ve yolculuğun sonunda, daha başlangıçta gözümüzün önünde ışıldayan bir gerçeğin en sonunda bulgulanması olarak tanımlandığına göre, *İlk Adam*'ı bir yetişim serüveni olarak da değerlendirmek hiç de yanlış olmaz.

3. *Babanın romanı. İlk Adam* hep annenin çevresinde döner, altı olası sondan dördü de anneye dönüşle noktalanır, ama, ne denli çelişkin görünürse görünsün, daha kurgusunda ("Babasının mezarının başında, zamanın parçalandığını duyumsadığı zaman – bu yeni zaman düzeni kitabın zaman düzenidir.") ve ana bölümlerinin adlandırılmasında bile (birinci bölüm "Babayı Arayış", ikinci bölüm "Oğul ya da İlk Adam" adını taşır), bir başka kişinin, "baba"nın romanı olarak belirir aynı zamanda, en azından babanın aranışının romanı olarak belirir. Baba, daha Jacques Cormery'nin doğduğu yıl savaş alanında ölmüş, o da onun yokluğunu uzun yıllar süresince duymamıştır. Ama, biraz da annesinin gönlünü hoş etmek için, Saint-Brieuc'e, mezarını görmeye gittikten sonra, babanın eksikliğini yaşamın eksikliği olarak algılamaya başlar. En az kırk yıl geriden, babasının yaşamını ve kimliğini araştırıp yeniden kurmaya çalışır. Hiç kuşkusuz, bu kurgu yalnız babasının kimliğini değil, bir ölçüde kendi yaşamını da temellendirecektir. Bu arayışın romanının sonunu Albert Camus şöyle düşünür: "Son. Oğlunu Saint-Brieuc'e götürür. Küçük alanda karşı karşıya dikilmişlerdir. Nasıl yaşıyorsun, der oğul. Ne? Evet, sen kimsin? vb. (mutlu) çevresinde ölümün gölgesinin yoğunlaştığını duydu."

4. *Cezayir'in romanı. İlk Adam* bir anlamda *Yitik Zamanın Peşinde*'nin karşıtı olarak nitelenebilir. *İlk Adam*'ın anlatıcısı, "Yitik zamanı ancak zenginler yeniden bulur," der. Yoksullar, "yorgunlukların ağırlığı altında" daha çabuk unutulurlar, yaşama katlanabilmeleri için de fazla iyi anımsamamaları, günü günü-

ne yaşamaları gerekir. Üstelik, Jacques'ın "yeniden bulma"ya ya da "yeniden kurma"ya çalıştığı yaşam bir yoksulun kırk yıl önce noktalanmış yaşamıdır. Hem de bu adam hiçbir yerde uzun süre kalmamış, hiçbir zaman konuşkan bir insan olmamıştır. Şimdi Jacques'a ona ilişkin bilgi verebilecek başlıca kişiler (annesiyile dayısı) de yarı dilsizdir. Böylece, babası konusunda bilgi toplamak umuduyla gittiği Mondovi'den dönerken, Jacques babası "bu köyün ve bu ovanın adsız tarihinde" eriyormuş gibi bir izlenime kapılır. Gene de, Mondovi'deki yaşlı hekimle Veillard'dan Fransızların Cezayir topraklarına yerleşmesinin ayrıntılarını dinledikten, yaşlı hekimle birlikte, adsız kişilerin yattığı mezarlığı gezdikten sonra, babası konusunda en çok bilgiyi burada topladığına inanır. Bir başka deyişle, babasının öyküsünü tüm yerleşimin ve yerleşimi gerçekleştiren halk kökenli insanların, giderek tüm Cezayir'in öyküsüyle özdeşleştirir. Bu "unutuş toprağı"nda, herkes "ilk adam"dır; babası da, kendisi de "ilk adam"dır. Böylece, kahramanın yaşamı bir yandan babasının, bir yandan da Fransız'ı ve Arap'ıyla tüm ülkeyle ve tüm ülkenin yüzyıllık tarihiyle bütünleşerek dev boyutlara ulaşır.

5. *Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nın romanı*. Kolaylıkla kestirebileceği gibi, 1960 yılında, hem de konu böyle bir açılıma ulaşıktan sonra, Albert Camus gibi hem güncel olaylara fazlasıyla duyarlı, hem de doğup büyüdüğü ülkeye tutkun bir yazarın Cezayir'in uzun bağımsızlık savaşını bir yana bırakması düşünülebilecek bir şey değildir. Bırakmaz da. Hem romanın yazılmış bölümlerinde bu direnişin izlerini buluruz, hem de hazırlık notları Camus'nün bu direnişe çok geniş bir yer vermek eğiliminde olduğunu gösterir. Örneğin Saddok'la konuşmalar, örneğin bir direnişçiyi barındırma nedeniyle tutuklanma, örneğin işkenceci subaya yapılan ilginç uyarı yazılması düşünülmüş oluntulardan yalnızca birkaçı. Romanın tasarlanmış sonlarından biri de bu direnişle ilgilidir: "Toprağı geri verin, hiç kimsenin olmayan toprağı. Satılacak da, satın alınacak da olmayan toprağı."

Hiç kuşkusuz, daha başka gelişmelerden, daha başka sonlardan da söz edilebilir. Örneğin "Aynı zamanda dünyanın sonunun öyküsü olmalı bu – içinden şu ışık yıllarının özlemi geçen," derken, Albert Camus'nün romanına bir başka boyut

vermek istediği düşünülebilir. Bu yönelimlerin yalnızca biri üzerinde yoğunlaşacağı da, birkaçını ya da hepsini birlikte götürceği de tasarlanabilir. Öte yandan, *İlk Adam*'ın, bitirilmiş olması durumunda, Camus'nün tasarladığı birbirinden ilginç kurguların hangisiyle biçimleneceğini kestirmeye çalışabilir, kurguya göre tutacağı yönlerin düşünce dalabiliriz. Ama, doğrusunu söylemek gerekirse, *İlk Adam*, her şeyden önce, Albert Camus'nün hem kendi kendine, hem bizlere verdiği bir sözü yerine getirme girişimi olarak etkiliyor beni.

Albert Camus, ölümünden topu topu iki yıl önce, *Tersi ve Yüzü* için yazdığı "Önsöz"de, "Bir dil kurma, söylenleri yaşatma yolunda bunca çabaya karşın, günün birinde Tersi ve Yüzü'yü yeniden yazmayı başaramazsam, hiçbir şeye ulaşmamış olacağım, işte benim bulanık kanım. Ne olursa olsun, bunu başaraçağımı düşlememe, bu yapıtın odağına bir annenin hayranlık verici sessizliğini, bir adamın da bu sessizliği dengeleyen bir adalet ya da aşkı yeniden bulma çabasını koyacağımı kurmama hiçbir şey engel değil," diyordu, *İlk Adam*, Catherine Cormery'nin "hayranlık verici sessizliği" çevresinde, işte bu izleneyi gerçekleştirmek için bir çaba olarak beliriyor.

Zamansız bir ölümün bu çabanın sonuçlanmasına izin vermemiş olması, *İlk Adam*'a ilgimizi azaltmıyor, tam tersine artırıyor.

TAHSİN YÜCEL

Yayıncının açıklaması

Bugün *İlk Adam*'ı yayımlıyoruz. Albert Camus'nün ölümünden önce üzerinde çalışmakta olduğu yapıt söz konusu. Elyazması, 4 Ocak 1960'ta, çantasında bulunmuştu. Kimi zaman noktasız virgülsüz, okunması zor, hiç yeniden ele alınmamış, hızlı bir yazıyla, kalemin akışınca yazılmış 144 sayfadan oluşmakta (bakınız metin içinde, 20, 54, 110 ve 224'üncü sayfalardaki tıpkıbasımlar). Bu metni elyazmasından ve Francine Camus'nün yaptığı ilk daktilo edilmiş biçiminden yola çıkarak düzenledik. Anlatının iyi anlaşılabilmesi için, noktalama yeniden düzenlendi. Doğru okunduğu kuşkulu sözcükler köşeli ayraç içine alındı. Okunamayan sözcükler ya da tümce parçaları köşeli ayraç içinde bir boşlukla. Sayfa altında, üstte belirtilmiş değişiklikler yıldız belirtmesiyle, sayfa kıyısındaki eklemeler bir harfle, yayıncının açıklamalarıysa bir rakamla gösterilmektedir.

Ekte (I'den V'e dek numaraladığımız) “yaprak”ları bulacaksınız. Bunların kimileri elyazmasının arasında (Yaprak I bölüm 4'ten, Yaprak II bölüm 6-2'den önce) yer almaktaydı, ötekiler (III, IV ve V) elyazmasının sonuna konulmuştu.

Yazarın yapıtına nasıl bir gelişim vermek istediğini okurun sezinlemesini sağlayan “İlk Adam (not ve planlar)” diye adlandırılmış olan defter, spiralli ve kareli bir küçük defter, sonuna eklendi.

İlk Adam okunduğu zaman, Camus'nün Nobel ödülüertesinde ilkokul öğretmeni Louis Germain'e yolladığı mektup ile Louis Germain'in kendisine yazdığı mektubu eklememizin nedeni anlaşılacaktır.

Bize cömert ve sürekli bir biçimde sağladıkları yardım için burada Odette Diagne Créach, Roger Grenier ve Robert Gallimard'a teşekkür borçluyuz.

CATHERINE CAMUS

I

Babayı arayış

Aracı: Vve Camus

Bu kitabı hiç okuyamayacak
olan sana.^a

Taşlı bir yolda ilerleyen küçük arabanın yukarısında, kocaman ve yoğun bulutlar alacakaranlıkta doğuya doğru koşmaktaydı. Üç gün önce, Atlantik'in üzerinde kabarıp batı yelini beklemişler, derken, önce ağır ağır, sonra gittikçe daha hızlı, sarsılmış, dosdoğru anakaraya yönelerek sonbaharın yakamozlu suları üzerinden uçmuş, Fas sırtlarında tiftiklenip dağılmış,^b Cezayir'in yüksek yaylalarında sürüler biçiminde yeniden toplanmışlardı; şimdi de, Tunus sınırına yaklaşırken, yok olup gitmek üzere Tiren Denizi'ne ulaşmaya çabalıyorlardı. Bu adsız ülkenin üzerinden binyıllar boyunca imparatorlukların ve halkların geçtiğinden azıcık daha hızlı geçerek, kuzeyde devingen denizin, güneyde kumların donmuş dalgalarının koruduğu bu bir tür uçsuz bucaksız adanın üzerinden binlerce kilometrelik bir koşudan sonra, atılışları gücünü yitiriyor ve kimileri şimdiden iri ve seyrek yağmur

a. (Yerbilimsel adsızlık eklenecek. Kara ve deniz.)

b. Solferino.

damlaları biçiminde eriyor, damlalar dört yolcunun üzerindeki bez körükte çıtırdamaya başlıyordu.

Araba oldukça iyi çizilmiş, ama ancak oturmuş yolun üstünde gıcırdayordu. Zaman zaman, demirli tekerlek çemberinin ya da bir atın toynağının altından bir kıvılcım fıskırıyor, bir çakmaktaşı gelip arabanın tahtasına çarpıyor ya da tersine, duyulur duyulmaz bir sesle hendeğin yumuşak toprağına gömülüyordu. Bu arada iki küçük at düzenli bir biçimde ilerliyor, ev eşyası yüklü, ağır arabayı çekmek için göğüsleri ileride, arada bir şöyle bir sendeliyor, farklı tırslarıyla yolu durmamacasına geriye atıyorlardı. Bazı bazı ikisinden biri burun deliklerinden havayı gürültüyle püskürtüyor, koşusu bozuluyordu. O zaman, arabayı süren Arap eskimiş* dizginlerin kayışını sırtında şaklatıyor, hayvan da güzelce eski uyumuna dönüyordu.

Ön sırada, sürücünün yanında oturan adam, yüzünden hiçbir şey sezilmeyen, otuz yaşlarında bir Fransız, altında devinen iki sağrıya bakıyordu. Yapılı, tıknaz, uzun yüzlü, geniş ve köşeli alınlı, sert çeneli, açık renk gözlü bir adamdı; mevsimin ilerlemiş olmasına karşın, dönemin modasına göre, kalın bezden yapılmış, yakadan kapalı, üç düğmeli bir ceket giymiş, kısa kesilmiş saçlarının üzerine hafif bir kasket^a geçirmişti.^b Yağmurun üzerlerinden akmaya başladığı anda, arabanın içine doğru döndü, “İyi misin?” diye seslendi. Birincisiyle eski bavullar ve ev eşyaları yığını arasına sıkışmış ikinci bir sıranın üstünde, yoksul bir biçimde giyinmiş, ama kaba yünden bir büyük şala sarınmış bir kadın hafiften gülümsedi. Belirsiz bir özür dileme devinisiyle, “Evet, evet,” dedi. Dört yaşında bir küçük oğlan kendisine yaslanmış uyuyordu. Yumuşak ve

* Kullanılmaktan çatlak çatlak.

a. Yoksa bir tür melon mu?

b. Ayaklarında kaba kunduralar.

düzenli bir yüzü, dalgalı ve kara İspanyol saçları, küçük, düz bir burnu, güzel ve sıcak kahverengi gözleri vardı. Ama bu yüzde bir şeyler şaşırtıyordu insanı. Yorgunluğun ya da buna benzer herhangi bir şeyin yüz çizgileri üzerine geçici olarak yazdığı bir tür maske değildi bu; hayır, kimi günahsızların sürekli olarak taşıdıkları türden bir uzaklık, bir tatlı dalgınlık havasıydı daha çok, ama burada gizliden gizliye yüz çizgilerinin güzelliğinin yüzeyine gelmekteydi. Bazı bazı da bakışın öylesine çarpıcı iyiliğine bir nedensiz korku ışıltısı karışıp hemen sonra sönüyordu. Şimdiden çalışmaktan bozulmuş ve eklem yerleri biraz boğumlanmış elinin ayasıyla usulca kocasının sırtına vuruyor, “İyiyim, iyiyim,” diyordu. Birden gülümsemeyi keserek körüğün altından üstündeki su birikintilerinin ışıldamaya başladığı yola baktı.

Adam baldır üzerinde daralan geniş pantolonuyla kalınlaşmış, sarı bağcıklı sarığının altında sessiz sessiz oturan Arap’tan yana döndü. “Daha uzak mı?” Arap kocaman, ak bıyıklarının altından güldü. “Sekiz kilometre daha gittik mi geldin demektir.” Adam geriye döndü, gülümsemeden, ama dikkatle karısına baktı. Gözlerini yoldan ayırmamıştı. “Dizginleri bana ver,” dedi adam. “Nasıl istersen,” dedi Arap. Dizginleri ona bıraktı, yaşlı adam altından bıraktığı yere doğru kayarken, adam üzerinden geçti. Dizginlerin kayışını iki kez şaklatarak atlara egemen oldu, tırısalarını düzelterip daha doğru çekmeye başladılar birden. “Attan anlıyorsun,” dedi Arap. Yanıt geldi, kısa, gülümsemeden:

“Evet.”

Işık azalmıştı, birden gece ortalığa yerleşiverdi. Arap soluna konulmuş dört köşe feneri sürgüsünden çekti, dibe doğru döndü, içindeki mumu yakmak için birkaç kibrit harcadı. Sonra feneri yerine koydu. Yağmur şimdi yumuşak ve düzenli bir biçimde yağıyordu. Lambanın

zayıf ışığında pırıldıyor ve tüm çevrede, kesintisiz karanlığı hafif bir hışırtıyla dolduruyordu. Zaman zaman, araba dikenli fundalar boyunca ilerliyordu; birkaç saniye süresince hafiften aydınlanan kısa ağaçlar. Ama, geri kalan zamanda, karanlığın daha da genişlettiği boş bir uzam ortasında yol alıyordu. Yalnızca yanmış ot kokuları ya da ağır bir gübre kokusu, bazı bazı ekili topraklar arasından gidildiğini düşündürüyordu. Sürücünün arkasında kadın konuştu, o da atlarını biraz tutup geriye doğru eğildi. “Hiç kimse yok,” diye yineledi kadın. “Korkuyor musun? Ne dedin?” Adam tümcesini yineledi, ama bu kez bağırarak konuştu. “Yok, yok, senin yanında korkmam.” Ama kaygılı görünüyordu. “Ağrıyor mu?” “Biraz.” Adam atlarını hızlandırdı ve yalnızca izleri ezen tekerleklerin ve yolu döven nalların kaba gürültüsü doldurdu yeniden geceyi.

1913 güzünde bir geceydi. Yolcular iki saat önce Bône Garı’ndan yola çıkmışlardı. Sert üçüncü mevki sıraları üzerinde bir gece bir gündüzlük bir yolculuktan sonra Cezayir’den gelmişlerdi buraya. Arabayı ve yirmi kilometre içerilerde, küçük bir köyün yakınında bulunan bir çiftliğe götürmek üzere kendilerini bekleyen Arap’ı garda bulmuşlardı, adam bu çiftliğin yönetimini alacaktı. Sandıkların yüklenmesi ve birkaç iş zaman almıştı, yolun kötülüğü daha da geciktirmişti onları. Arap, yoldaşının kaygısını anlıyormuş gibi, “Korkmayın,” dedi. “Buralarda haydut yoktur.” “Her yerde var,” dedi adam. “Ama gereken var bende.” Dar cebinin üstüne vurdu. “Haklısın,” dedi Arap. “Her zaman çılgınlar çıkar.” Bu sırada, kadın kocasına seslendi. “Henri, sancı var,” dedi. Adam sövdü ve atlarını biraz daha kızıştırdı.^a “Geliyoruz,” dedi. Bir an sonra gene karısına baktı. “Hâlâ sancıyor mu?” Ka

a. Küçük oğlan.

Albert Camus'nün 1960 yılının Ocak ayında korkunç bir araba kazasında yaşamını yitirmesi, tüm dünyayı derinden sarsmış, zamansız ölümünün yankıları aylarca, hatta yıllarca sürmüştü. O korkunç kaza sırasında yazarın çantasında bulunan bir bitmemiş romanın, *İlk Adam*'ın, yazarın ölümünden otuz dört yıl sonra 1994'te okura ulaştırılması, tüm dünyada dönemin en büyük edebiyat olayı sayıldı; kitap, benzerine az rastlanır bir ilgi gördü.

İlk Adam bitmemiş bir roman, yazarının tasarladığı son biçimden de oldukça uzak belki; ama ne olursa olsun, XX. yüzyıl edebiyatına damgasını vurmuş bir büyük yazarın elinden çıktığını her satırında belli ediyor; üstelik, bu büyük yazarın kimi yapıtlarında şöyle bir sezindiğimiz çocukluk ve gençlik dönemini, aile ve okul çevresini benzersiz bir içtenlik, duyarlık ve dürüstlikle yansıtmakta. Büyük yapıtların oluşumu konusunda bulunmaz bir belge niteliği taşıması da cabası.

#bitmemişkitaplar #aile #cezayir #babaoğul #yoksulluk #varoluşçuluk
#hesaplaşma #otobiyografikroman

